مەككىدە نازىل بولغان | سۈرە بەييىنە | 8 ئايەت

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ سۈرىنى ئۇبەي ئىبنى كەئبكە ئوقۇپ بەرگەنلىكى توغرىسىدا

ئىمام ئەھمەد ئەنەس ئىبنى مالىكنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇبەي ئىبنى كەئبكە: «الله تائالا مېنى ساڭا سۈرە بەييىنەنى ئوقۇپ بېرىشىمنى بۇيرىدى» دېدى. ئۇبەي ئىبنى كەئب: الله تائالا مېنىڭ ئىسمىمنى ئاتىدىمۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «ھەئە» دېگەن جاۋاب بەرگەندە، ئۇبەي يىغلاپ كەتتى. بۇ ھەدىسنى ئىمام بۇخارى، مۇسلىم، تىرمىزى ۋە نەسەئى قاتارلىقلارمۇ رىۋايەت قىلغان.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

لَمۡ يَكُنِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنۡ أَهۡلِ ٱلۡكِتَٰبِ وَٱلۡمُشۡرِكِينَ مُنفَكِّينَ حَتَّىٰ تَأۡتِيَهُمُ ٱلۡبَيِّنَةُ ﴿١﴾ رَسُولٞ
مِّنَ ٱللَّهِ يَتۡلُواْ صُحُفٗا مُّطَهَّرَةٗ ﴿٢﴾ فِيهَا كُتُبٞ قَيِّمَةٞ ﴿٣﴾ وَمَا تَفَرَّقَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ إِلَّا مِنۢ بَعۡدِ مَا
جَآءَتۡهُمُ ٱلۡبَيِّنَةُ ﴿٤﴾ وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُواْ
ٱلزَّكَوٰةَۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلۡقَيِّمَةِ ﴿٥﴾

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

ئەھلى كىتابتىن (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالاردىن) كاپىر بولغانلار ۋە مۇشرىكلار ئۆزلىرىگە روشەن دەلىل كەلگەنگە قەدەر كۇفرىدىن ئايرىلغۇچى بولمىدى[1]. (ئۇ روشەن دەلىل) پاك سەھىپىلەرنى تىلاۋەت قىلىپ تۇرىدىغان، الله تەرىپىدىن كەلگەن پەيغەمبەردۇر[2]. ئۇ سەھىپىلەر توغرا ئەھكاملارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان[3]. كىتاب بېرىلگەنلەر (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار) پەقەت ئۆزلىرىگە روشەن دەلىل كەلگەندىن كېيىنلا ئىختىلاپ قىلىشتى[4]. ئۇلار پەقەت ئىبادەتنى اللەغا خالىس قىلغان، ھەق دىنغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا (يالغۇز) اللەغىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدى. نامازنى ئادا قىلىشقا، زاكاتنى بېرىشكە (بۇيرۇلدى)، ئەنە شۇلار (يەنى ئىبادەت، ئىخلاس ناماز، زاكاتلار) توغرا دىندۇر[5].

www.munber.org

مۇشرىكلار ۋە ئەھلى كىتابتىن بولغان كاپىرلارنىڭ ئەھۋالى توغرىسىدا

ئەھلى كىتابلار يەھۇدىي ۋە خرىستىئانلاردۇر. مۇشرىكلار بولسا ئەرەب ۋە باشقا مىللەتلەردىن بولغان ئوت ۋە بۇتلارغا چوقۇنغۇچىلاردۇر.

﴿**ئەھلى كىتابتىن (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالاردىن) كاپىر بولغانلار ۋە مۇشرىكلار ئۆزلىرىگە روشەن دەلىل كەلگەنگە قەدەر كۇفرىدىن ئايرىلغۇچى بولمىدى**﴾ مۇجاھىد بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئۇلار ھەتتا ھەق ئۇلارغا ئېنىق ئىسپاتلانمىغىچە گۇمراھلىقنى تاشلىغۇچى بولمىدى دېگەنلىكتۇر، دېدى. بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە قەتادىمۇ شۇنداق دېدى.

الله تائالانىڭ: ﴿**ئۆزلىرىگە روشەن دەلىل كەلگەنگە**﴾ دېگەن ئايىتىدىن قۇرئان كۆزدە تۇتۇلىدۇ. شۇڭا الله تائالا: ﴿**ئەھلى كىتابتىن (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالاردىن) كاپىر بولغانلار ۋە مۇشرىكلار ئۆزلىرىگە روشەن دەلىل كەلگەنگە قەدەر كۇفرىدىن ئايرىلغۇچى بولمىدى**﴾ دەپ بايان قىلىپ، ئاندىن ئۇ روشەن دەلىلنىڭ قانداق نەرسە ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ مۇنداق دېدى: ﴿(**ئۇ روشەن دەلىل) پاك سەھىپىلەرنى تىلاۋەت قىلىپ تۇرىدىغان، اللە تەرىپىدىن كەلگەن پەيغەمبەردۇر**﴾ يەنى ئۇ روشەن دەلىل بولسا، ئاسماندىكى پەرىشتىلەرنىڭ ھۇزۇرىدا پاك سەھىپىلەرگە يېزىلغان قۇرئاندۇر ۋە ئۇنى ئوقۇيدىغان كىشى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدۇر. قۇرئاننىڭ پاك سەھىپىلەرگە يېزىلغان ئىكەنلىكى ھەققىدە الله تائالا مۇنداق دېدى: ﴿ئۇ (يەنى قۇرئان ئايەتلىرى) قىممەتلىك، (قەدرى) يۇقىرى پاك سەھىپىلەرگە يېزىلغاندۇر. (ئۇ) ھۆرمەتلىك ياخشى (پەرىشتىلەردىن بولغان) پۈتۈكچىلەرنىڭ قولىدىدۇر﴾[1].

﴿**ئۇ سەھىپىلەر توغرا ئەھكاملارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان**﴾ ئىبنى جەرىر: ئۇ پاك سەھىپىلەردە الله تائالا تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن ئادىل، دۇرۇست ۋە خاتاسى يوق توغرا ھۆكۈملەر باردۇر. چۈنكى، ئۇ ھۆكۈملەر الله تائالا تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەندۇر، دېدى.

ئىختىلاپنىڭ روشەن دەلىل كەلگەندىن كېيىن يۈز بەرگەنلىكى توغرىسىدا

﴿**كىتاب بېرىلگەنلەر (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار) پەقەت ئۆزلىرىگە روشەن دەلىل كەلگەندىن كېيىنلا ئىختىلاپ قىلىشتى**﴾ الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېدى: ﴿روشەن دەلىللەر كەلگەندىن كېيىن ئايرىلىپ كېتىشكەن ۋە ئىختىلاپ قىلىشقان كىشىلەر (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار) دەك بولماڭلار. ئەنە شۇلار چوڭ ئازابقا دۇچار بولىدۇ﴾[2] بۇ ئايەتلەردە تىلغا ئېلىنغان كىشىلەردىن ئىلگىرى كىتاب بېرىلگەن ئۈممەتلەر كۆزدە تۇتۇلىدۇ. الله تائالا ئۇلارغا ناھايىتى روشەن پاكىت ـ دەلىللەرنى تۇرغۇزغاندىن كېيىن، ئۇلار الله تائالانىڭ كىتابلىرى ھەققىدە قىلغان سۆزلىرىدە ئىختىلاپلىشىپ نەچچە پىرقىگە بۆلۈنۈپ كېتىشتى.

بۇ ھەقتە ھەدىستە مۇنداق بايان قىلىندى، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: «يەھۇدىيلار 71 پىرقىگە، خرىستىئانلار 72 پىرقىگە بۆلۈنۈپ كەتتى. بۇ ئۈممەت 73 پىرقىغە بۆلۈنۈپ كېتىدۇ. بۇ 73 پىرقىنىڭ بىرىدىن باشقىسىنىڭ ھەممىسى دوزاختا بولىدۇ» دېدى. ساھابىلار: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! ئۇ بىر پىرقە كىملەر؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «(ئۇلار) مېنىڭ ۋە ساھابىلىرىمنىڭ يولىنى تۇتقانلار» دەپ جاۋاب بەردى.

---

[1] سۈرە ئەبەسە 13ـ 16 ـ ئايەتكىچە.
[2] سۈرە ئال ئىمران 105 ـ ئايەت.

www.munber.org

الله تائالاغا ئىخلاس بىلەن ئىبادەت قىلىش الله تائالانىڭ بۇيرۇقى ئىكەنلىكى توغرىسىدا

﴿**ئۇلار پەقەت ئىبادەتنى اللەغا خالىس قىلغان، ھەق دىنغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا (يالغۇز) اللەغىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدى**﴾ بۇ ھەقتە الله تائالا مۇنداق دېدى: ﴿(ئى مۇھەممەد!) سەندىن ئىلگىرى ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىگە: «مەندىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ماڭىلا ئىبادەت قىلىڭلار» دەپ ۋەھيى قىلدۇق﴾[1] شۇڭا الله تائالا مۇنداق دېدى: ﴿**ھەق دىنغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا**﴾ يەنى شېرىكتىن الله نى بىر دەپ تونۇش ئەقىدىسىگە يۈزلەنگەن ھالدا. بۇ ھەقتە الله تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿بىز ھەققەتەن ھەر بىر ئۇممەتكە: «اللەغا ئىبادەت قىلىڭلار، شەيتاندىن (يەنى شەيتانغا، بۇتلارغا، كاھىنلارغا ئوخشاش ھەرقانداق مەبۇدقا ئىبادەت قىلىشتىن) يىراق بولۇڭلار» دەپ پەيغەمبەر ئەۋەتتۇق﴾[2].

﴿**نامازنى ئادا قىلىشقا (بۇيرۇلدى)**﴾ ناماز بولسا بەدەن ئارقىلىق ئورۇنلىنىدىغان ئەڭ شەرەپلىك ئىبادەتتۇر.

﴿**زاكاتنى بېرىشكە (بۇيرۇلدى)**﴾ ئۇ پېقىر ۋە موھتاجلارغا بېرىلىدىغان خەيرى ـ ساخاۋەتتۇر.

﴿**ئەنە شۇلار (يەنى ئىبادەت، ئىخلاس، ناماز، زاكاتلار) توغرا دىندۇر**﴾ يەنى شۇلار بولسا ئادىل، دۇرۇست ۋە توغرا يولدىكى ئۇممەتنىڭ دىنىدۇر.

* * * * * * *

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنۡ أَهۡلِ ٱلۡكِتَٰبِ وَٱلۡمُشۡرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآۚ أُوْلَٰٓئِكَ هُمۡ شَرُّ
ٱلۡبَرِيَّةِ ٦ إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ أُوْلَٰٓئِكَ هُمۡ خَيۡرُ ٱلۡبَرِيَّةِ ٧ جَزَآؤُهُمۡ عِندَ رَبِّهِمۡ
جَنَّٰتُ عَدۡنٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدٗاۖ رَّضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُمۡ وَرَضُواْ عَنۡهُۚ ذَٰلِكَ لِمَنۡ
خَشِيَ رَبَّهُۥ ٨

ئەھلى كىتابتىن ۋە مۇشرىكلاردىن كاپىر بولغانلار ھەققەتەن دوزاختا كىرىدۇ. دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ. ئەنە شۇلار مەخلۇقاتلارنىڭ يامىنىدۇر﴿6﴾. ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار ـ ئەنە شۇلار مەخلۇقاتلارنىڭ ياخشىسىدۇر﴿7﴾. ئۇلارغا پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدا بېرىلىدىغان مۇكاپات (ئۇلارنىڭ) تۇرار جايى بولغان، ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەردۇركى، ئۇلار جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ. الله ئۇلاردىن رازى بولىدۇ، ئۇلارمۇ اللەدىن مەمنۇن بولىدۇ. بۇنىڭغا پەرۋەردىگارىدىن قورققان ئادەم ئېرىشىدۇ﴿8﴾.

www.munber.org

[1] سۈرە ئەنبىيا 25 ـ ئايەت.
[2] سۈرە نەھل 36 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

مەخلۇقاتلارنىڭ ئەڭ ياخشىسى ۋە ئەڭ يامىنى ھەم ئۇلارغا بېرىلىدىغان جازا ۋە مۇكاپات توغرىسىدا

الله تائالا بۇ ئايەتلەردە الله نىڭ كىتابىغا قارشىلىق كۆرسەتكەن، پەيغەمبەرلىرىگە ئاسىيلىق قىلغان يەھۇدىي، خرىستىئان ۋە مۇشرىكلاردىن ئىبارەت كاپىرلارنىڭ ئاقىۋىتىنى بايان قىلىش بىلەن بىرگە، ئۇلارنىڭ قىيامەت كۈنىدە دوزاخ ئازابىغا مەڭگۈ قالدۇرۇلىدىغانلىقىدىن خەۋەر بېرىدۇ.

﴿**ئەنە شۇلار مەخلۇقاتلارنىڭ يامىنىدۇر**﴾ يەنى ئۇلار الله ياراتقان مەخلۇقاتلارنىڭ ئەڭ يامىنىدۇر. ئاندىن الله تائالا ئۆزىگە (الله تائالاغا) چىن دىلى بىلەن ئىمان كەلتۈرگەن ۋە ۋۇجۇدى بىلەن ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان ياخشى كىشىلەرنىڭ مەخلۇقاتلارنىڭ ئەڭ ياخشىسى ئىكەنلىكىدىن خەۋەر بېرىپ مۇنداق دېدى: ﴿**ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار - ئەنە شۇلار مەخلۇقاتلارنىڭ ياخشىسىدۇر**﴾ ئەبۇ ھۇرەيرە ۋە بىر تۈركۈم ئالىملار بۇ ئايەت بىلەن مۆمىن كىشىلەرنىڭ پەرىشتىلەردىن ئەۋزەل ئىكەنلىكىگە دەلىل - پاكىت كەلتۈردى. چۈنكى، بۇ ئايەتتە الله تائالا: ﴿**ئەنە شۇلار مەخلۇقاتلارنىڭ ياخشىسىدۇر**﴾ دېدى.

﴿**ئۇلارغا پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدا بېرىلىدىغان مۇكاپات (ئۇلارنىڭ) تۇرار جايى بولغان، ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەردۇركى، ئۇلار جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ**﴾ يەنى ئۇلارنىڭ مۇكاپاتى ئۇچۇن قىيامەت كۈنى جەننەت بېرىلىدۇ ئۇلار جەننەتتە مەڭگۈ قالىدۇ.

﴿**الله ئۇلاردىن رازى بولىدۇ، ئۇلارمۇ الله دىن مەمنۇن بولىدۇ**﴾ ئۇلارغا بولىدىغان الله نىڭ رازىلىقى بولسا، ئۇلارغا بېرىلگەن تۈگىمەس نېمەتلەردىنمۇ ياخشىدۇر.

﴿**ئۇلارمۇ الله دىن مەمنۇن بولىدۇ**﴾ يەنى ئۇلار الله تائالانىڭ ئۇلارغا بەرگەن ئىنئاملىرىدىن ۋە ئىززەتلىرىدىن خۇرسەن بولىدۇ.

﴿**بۇنىڭغا پەرۋەردىگارىدىن قورققان ئادەم ئېرىشىدۇ**﴾ يەنى بۇ مۇكاپاتلار الله دىن ھەقىقىي قورققان، الله غا خۇددى ئۇ الله نى كۆرۈپ تۇرۇۋاتقاندەك (گەرچە ئۇ الله نى كۆرەلمىسىمۇ الله نىڭ ئۇنى چوقۇم كۆرۈپ تۇرىدىغانلىقىغا ھەقىقىي ئىشىنىپ) ئىبادەت قىلىدىغان كىشىلەر ئۇچۇن بېرىلىدۇ.

ئىمام ئەھمەد ئەبۇھۇرەيرەنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەرگە مەخلۇقاتلارنىڭ ئەڭ ياخشىسىنى دەپ بېرەيمۇ؟» دېدى. ساھابىلار: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! شۇنداق قىل، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ، الله تائالانىڭ يولىدا بىر ئاتنى تەييارلىغان، قاچانكى، (جەڭگە ئاتلىنىشقا چاقىرغان) ئاۋاز چىققان ھامان ئاتقا مىنىپ ئاتلانغان ئادەمدۇر. سىلەرگە ياخشىلىقتا ئۇنىڭدىن بىر دەرىجە تۆۋەن تۇرىدىغان كىشىدىن خەۋەر بېرەيمۇ؟» دېدى. ساھابىلار: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! شۇنداق قىل، دېدى. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: «ئۇ، ئازغىنا قويلىرى بار بولۇپ، (ئۇلارنى باققاچ) ناماز ئوقۇغان ۋە زاكات بېرىدىغان ئادەمدۇر، سىلەرگە مەخلۇقاتلارنىڭ ئەڭ يامىنىدىن خەۋەر بېرەيمۇ؟» دېدى. ساھابىلار: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! شۇنداق قىل، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ، الله نىڭ نامى بىلەن بىر نەرسە سورالغان بولسىمۇ (ئۇ نەرسىنى) بەرمىگەن ئادەمدۇر» دېدى.

الله تائالاغا شۈكۈرلەر بولسۇن. شۇنىڭ بىلەن سۈرە بەييىنەنىڭ تەپسىرى تۈگىدى.

www.munber.org